

ВЗАЄМОДІЯ ПРОСОДИЧНИХ ТА ПАРАЛІНГВАЛЬНИХ ЗАСОБІВ АКТУАЛІЗАЦІЇ СПІВЧУТТЯ З ПРАГМАТИЧНОЮ ФУНКЦІЄЮ «ВТІШАННЯ»

Куценко М.А.

*Військовий інститут телекомунікацій та інформатизації, м. Київ
nicokutsenko@gmail.com*

The paper is aimed at analyzing prosodic and paralinguistic means' interplay in sympathy utterances having the pragmatic aim of consolation. The author comes to the conclusion that prosodic means perform a leading role in relation to lexico-grammatical ones while realizing the meaning of consolation. The function of paralinguistic means is to intensify the prosody, helping the addressee explicitly define the utterance as a genuinely consoling one.

Key words: *sympathy utterances, consolation, prosodic means, paralinguistic means.*

Результати сучасний лінгвістичних досліджень [1, с. 135-139; 5, с. 49; 4, с. 1; 3, с. 136] переконливо свідчать про важливість установлення закономірностей взаємодії просодичних і паралінгвальних засобів в умовах усної комунікації як її невід'ємних складових, що дозволяють адресатові повідомлення отримати додаткову інформацію про мовця та про те, наскільки щирими є його почуття й ставлення до адресата.

Відомо, що співчуття як емоційний тип висловлень здатні, залежно від прагматичного наміру мовця, актуалізуватися у вигляді [2, с. 259]: 1) власне співчуття; 2) співпереживання чи занепокоєння станом адресата; 3) підбадьорювання або втішання, в експліцитній або імпліцитній формах, однозначне декодування функціонального спрямування яких досягається за рахунок їх відповідного оформлення просодичними та паралінгвальними засобами.

Тому метою цієї праці є встановлення особливостей взаємодії просодичних і паралінгвальних засобів усної актуалізації англійських висловлень співчуття, які реалізують прагматичну функцію «втішання».

За результатами дослідження встановлено, що вираження комунікативної підтримки адресата забезпечується, здебільшого, такими висловленнями, як: *It's OK, It's all right, Everything's gonna be all right*, наприклад (уривок з серіалу "Broadchurch"):

*"Hey, mate... 'It's all ^vright. || 'It's all ^vright, I'm ^vhere. || 'Come ^vhere. ||
'There we ^vgo, ^veh." ||*

У зазначеному фрагменті вираження підтримки сина, який втратив свого друга, досягається за допомогою односпрямованої взаємодії лексичних

засобів на позначення втішання та засобів надсегментного рівня: помірні темп і знижена гучність вимовляння та приглушений тембр, які свідчать про обережність і делікатність адресанта під час звернення до адресата. Сприйняття висловлення-співчуття як щирого втішання забезпечується актуалізацією середньо-підвищеного тонального рівня початку кожної репліки та середньо-підвищеного спадно-висхідного тону високого регістру зі зменшеною швидкістю зміни його руху, які свідчать про надзвичайно дбайливе ставлення мовця до слухача.

В окресленій ситуації просодичні засоби виконують підсилювальну функцію відносно лексико-граматичних, тісно взаємодіючи з паралінгвальними засобами, провідними серед яких є міміка (сумний вираз обличчя), що підкреслює розуміння трагічності ситуації та співпереживання, рухи в бік дещо опущеною головою, наявність зорового контакту, необхідного для встановлення довірливого контакту між співрозмовниками, відсутність між ними дистанції (батько обіймає сина), таким чином заспокоюючи його. Отже, паралінгвальні засоби виконують відносно просодичних функцію підсилення й доповнення, слугуючи однозначному декодуванню співчуття як щирого втішання.

Слід зауважити, що вираження втішання досить часто реалізується лише за допомогою взаємодії інтонаційних та паралінгвальних засобів, взагалі без участі лексичних одиниць або з частковою зміною прямого значення слова за допомогою інтонаційних засобів та під впливом позамовного контексту для досягнення бажаного комунікативно-прагматичного ефекту, наприклад (урив. з серіалу “Broadchurch”):

- *How is that justice?*
- (1) *It's not.* || (2) *Go and be with your family.*
- *I wanna kill him, El.*
- *I know.*
- *Me too.*

У цьому прикладі матір загиблого хлопця, Елізабет, говорить своїй подрузі про несправедливість суду. Вжиті фрази “*It's not*”, “*Go and be with your family*” не виражають прямого значення втішання, але у поєднанні з низьким (1) і середньо-підвищеним (2) спадними тонами вузького діапазону, середньо-зниженим тональним рівнем передтакту (1), приглушеним тембром, низькою гучністю й помірним темпом вимовляння та у взаємодії з позамовними засобами набувають значення заспокоєння, підтримки й втішання.

Установлено також, що у висловленнях-співчуття, які реалізують комунікативно-прагматичну функцію «втішання», переважає односпрямована взаємодія лінгвальних і паралінгвальних засобів, наприклад (урив. з серіалу “Broadchurch”):

*“Come on, Beth. Come here. Beth, come on. Come here. Come here. **It’s** ¹**all** ¹**right**. || **It’s** ¹**all** ¹**right**. || **It’s** ¹**not** ¹**Mark**. § ¹**This is** ¹**not** ¹**Mark**. || This is Joe doing this to us. We won't let him win, OK?”*

У наведеному фрагменті Еллі заспокоює Елізабет, акцентуючи увагу на тому, що її чоловік не винен у смерті сина. Інтонаційні засоби, а саме: поступове підвищення з кожною реплікою тонального рівня її початку від середньо-зниженого до високого, зростання емоційності висловлень за рахунок актуалізації вузьких низького та високого спадних термінальних тонів, підкреслюють та підсилюють вираження одночасно занепокоєння мовця та його намір заспокоїти співрозмовника. Паралінгвальні засоби, зокрема міміка тривоги, супроводжувана похитуванням голови та тримання подруги за руку, інтенсифікують просодичні засоби, передаючи експліцитне значення широго співчуття-втішання.

Проведене дослідження дозволяє стверджувати, що просодичні засоби вираження співчуття виконують провідну роль відносно лексико-граматичних, а в поєднанні з паралінгвальними засобами уточнюють й підсилюють семантику висловлень-співчуття, слугуючи їх однозначному декодуванню як широго заспокоєння і втішання співрозмовника.

Література

1. Калита А.А. Фонетичні засоби актуалізації смислу англійського емоційного висловлювання : [монографія] / Алла Андріївна Калита. – К. : Видавничий центр КДЛУ, 2001. – 351 с.
2. Куценко М.А. Емпатія та лінгвістичний статус висловлення-співчуття / М.А. Куценко // Наукові записки. – Випуск 153. – Серія: Філологічні науки. – Кропивницький : Видавець Лисенко В.Ф., 2017. – С. 257-261.
3. Скрябіна В. Б. Щирість у сучасній персуазивній комунікації / В. Б. Скрябіна // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство) : збірник наукових праць / [гол. ред. Н.Л. Іваницька]. – Вінниця : ТОВ «Фірма «Планер», 2014. – Вип. 20. – 311 с.
4. Ягнюк К.В. Невербальные аспекты взаимодействия психотерапевта и пациента / К.В. Ягнюк / Журнал практической психологии и психоанализа. – 2009. – №3. – С. 1-19.
5. Sikorski W. Paralinguistic communication in the therapeutic relationship / W. Sikorski // Archives of Psychiatry & Psychotherapy. – 2012. – Vol. 14 (1). – P. 49-54.